ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΗ ΔΙΚΑΣΤΗ
στην υπόθεση C-297/92 *

I — Νομικό πλαίσιο

Το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 ορίζει:

«2. Αν η νομοθεσία ενός κράτους μέλους εξαρτά την υπαγωγή στην προαιρετική ασφάλιση ή την προαιρετική συνέχιση της ασφαλίσεως από τη συμπλήρωση περιόδων ασφαλίσεως, λαμβάνονται υπόψη, κατά το μέτρο που απαιτείται, οι περίοδοι ασφαλίσεως που επραγματοποιήθησαν [συμπληρώθηκαν] δυνάμει της νομοθεσίας οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους σαν περίοδοι ασφαλίσεως που επραγματοποιήθησαν [συμπληρώθηκαν] δυνάμει της νομοθεσίας του πρώτου κράτους.»

Βάσει του ιταλικού νόμου, ο εργαζόμενος του οποίου έληξε η απασχόληση μπορεί, κατόπιν αδείας του INPS (Instituto Nazionale della Previdenza Sociale), να εξακολουθήσει προαιρετικώς να καταβάλλει εισφορές. Στην προαιρετική συνέχιση της ασφαλίσεως υπάγονται μόνο τα πρόσωπα τα οποία μπορούν να επικαλεστούν, στο ιταλικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, τουλάχιστον πέντε έτη πραγματικής καταβολής υποχρεωτικών εισφορών καθ' οιονδήποτε χρόνο ή τουλάχιστον τρία έτη εισφορών καταβληθεισών κατά τη διάρκεια των τελευταίων πέντε ετών από της αιτήσεως της προαιρετικής συνεχίσεως.

Για την απόκτηση δικαιώματος επί παροχών αναπηρίας, ο ιταλικός νόμος απαιτεί, αφενός, να έχουν παρέλθει πέντε έτη από της ημερομηνίας κατά την οποία γεννήθηκε η υποχρέωση καταβολής εισφορών και, αφετέρου, ο ασφαλισμένος να έχει καταβάλει εισφορές επί πέντε έτη, εκ των οποίων τουλάχιστον το ένα έτος καταβολή εισφορών να περιλαμβάνεται στα τελευταία πέντε έτη προ της ημερομηνίας εγκρίσεως της συντάξεως.

II — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

Η Corradin Baglieri, ιταλικής ιθαγενείας, εργάστηκε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας από τις 23 Αυγούστου 1965 μέχρι τις 4 Απριλίου 1975. Κατά την ημερομηνία αυτή επέστρεψε στην Ιταλία, όπου, στις 17 Δεκεμβρίου 1979, υπέβαλε αίτηση στο INPS για να της επιτραπεί να καταβάλλει εισφορές προαιρετικής ασφαλίσεως ως συνέχιση των υποχρεωτικών εισφορών που κατέβαλλε στη Γερμανία, προκειμένου να πληρωθούν οι ελάχιστες προϋποθέσεις ώστε να μπορέσει να υποβάλει αίτηση χορηγήσεως συντάξεως αναπηρίας κατά το ιταλικό σύστημα. Η C. Baglieri, ουδέποτε συμπλήρωσε περίοδο απασχολήσεως στην Ιταλία.

Το INPS, στηριζόμενο στο προπαρατεθέν νομικό πλαίσιο, απέρριψε την αίτηση της C. Baglieri, η οποία εν συνεχεία άσκησε κατά του INPS προσφυγή ενώπιον του Pretore των Συρακουσών, ζητώντας να αναγνωριστεί το δικαίωμά της επί της συντάξεως αναπηρίας. Ο Pretore, αφού έκρινε, με μη οριστική απόφαση, ότι το INPS όφειλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, να δεχθεί τις εισφορές προαιρετικής ασφαλίσεως της C. Baglieri, αναγνώρισε, με οριστική απόφαση, το δικαίωμά της επί της συντάξεως αναπηρίας.

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

Το INPS άσκησε έφεση ενώπιον του Tribunale των Συρακουσών κατά της αποφάσεως του Pretore, την οποία το Tribunale επικύρωσε με απόφαση της 7ης Ιουνίου 1990. Κατά της αποφάσεως αυτής το μεν INPS άσκησε κύρια αναίρεση η δε C. Baglieri ανταναίρεση. Το Corte Suprema di Cassazione απέρριψε την ανταναίρεση και, με τη διάταξη 512/92 της 12ης Ιουλίου 1992, ανέστειλε τη διαδικασία της κύριας δίκης και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, που ορίζει ότι "λαμβάνονται υπόψη, κατά το μέτρο που απαιτείται, οι περίοδοι ασφαλίσεως που επραγματοποιήθησαν [συμπληρώθηκαν] δυνάμει της νομοθεσίας οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους σαν περίοδοι ασφαλίσεως που επραγματοποιήθησαν [συμπληρώθηκαν] δυνάμει της νομοθεσίας του πρώτου κράτους", την έννοια ότι η υπαγωγή σε σύστημα προαιρετικής συνεχίσεως της ασφαλίσεως μπορεί να επιτρέπεται ακόμη και αν ο εργαζόμενος δεν συμπλήρωσε διάφορες περιόδους απασχολήσεως, δυνάμενες να συνυπολογισθούν, σε περισσότερα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένου του κράτους στο οποίο υποβάλλεται η σχετική αίτηση, αλλά μια ενιαία περίοδο απασχολήσεως ως διακινούμενος εργαζόμενος σε άλλο κράτος μέλος καταβάλλοντας στο κράτος αυτό τις υποχρεωτικές εισφορές που απαιτούνται προκειμένου να υπαχθεί αυτός στο προαιρετικό σύστημα ασφαλίσεως εντός του κράτους στο οποίο υποβάλλεται η αίτηση για τη συνέχιση της ασφαλίσεως;»

Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι δεν αγνοεί την ερμηνεία του εν λόγω άρθρου 9, παράγραφος 2, την οποία διατύπωσε το Δικαστήριο με την απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 1981, 70/80, Vigier, Συλλογή 1981, σ. 229· ωστόσο, θεωρεί ότι έχει λόγους να ζητήσει από το Δικαστήριο μια επανεκτίμηση της νομολογίας αυτής: πρώτον, το ότι έχουν παρέλθει δέκα έτη από της εκδόσεως της αποφάσεως αυτής και ότι η Κοινότητα καλείται να πραγματώσει προσεχώς νέα στάδια εξελίξεως, ιδίως την κατάργηση κάθε εμποδίου στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στο εσωτερικό των κρατών μελών· εν συνεχεία, το ότι η διατήρηση της συσταλτικής ερμηνείας που δόθηκε με την απόφαση αυτή μπορεί να οδηγήσει σε παραβίαση των αρχών της Συνθήκης που διέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και την κοινωνική τους ασφάλιση· τέλος, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι μια πιο διασταλτική ερμηνεία αντιστοιχεί στο γράμμα και στο πνεύμα του ιταλικού νόμου (398 της 3ης Οκτωβρίου 1987), ο οποίος αφορά την προστασία των Ιταλών διακινουμένων εργαζομένων εντός μη κοινοτικών χωρών και ο οποίος επιτρέπει την καταβολή εισφορών από τους εργαζομένους αυτούς. Η διατήρηση όμως της συσταλτικής ερμηνείας μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα περιπτώσεις δυσμενούς μεταχειρίσεως στο εσωτερικό της ομάδας των διακινουμένων εργαζομένων, ανάλογα με το κράτος μέλος ή το τρίτο κράτος εντός του οποίου εργάζονται.

III — Διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

Η διάταξη περί παραπομπής πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 7 Ιουλίου 1992.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου του Οργανισμού του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, έγγραφες παρατηρήσεις κατέθεσαν το INPS, αναιρεσείον της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενο από τον δικηγόρο Carlo De Angelis, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Antonio Aresu, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας.

Το Δικαστήριο, κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετ' ακρόαση του γενικού εισαγγελέα αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 104, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας να μην κινήσει την προφορική διαδικασία.

IV — Γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο

1. Η Επιτροπή παρατηρεί ότι το ζήτημα που ανέκυψε πρέπει να επιλυθεί βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71. Φρονεί ότι το άρθρο αυτό θέτει σαφώς την αρχή του συνυπολογισμού των περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν εντός διαφόρων κρατών μελών, αρχή δυνάμει της οποίας οι φορείς κοινωνικής ασφαλίσεως καθενός από τα κράτη μέλη όπου ένας εργαζόμενος άσκησε δραστηριότητα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη, για την αναγνώριση του δικαιώματος επί των παροχών και τον υπολογισμό τους, όλες τις περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν από τον εργαζόμενο αυτό εντός των διαφόρων κρατών μελών.

Στην προκειμένη όμως περίπτωση, πρέπει να καθοριστεί αν η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή προκειμένου να υπαχθεί ένα πρόσωπο στο σύστημα συνεχίσεως της ασφαλίσεως εντός κράτους μέλους στο οποίο ουδέποτε εργάστηκε ούτε κατέβαλε εισφορές.

Η Επιτροπή υπενθυμίζει πολλές αποφάσεις του Δικαστηρίου (της 12ης Ιουλίου 1979, 266/78, Brunori, Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 311, σκέψεις 5 και 6· της 24ης Απριλίου 1980, 110/79, Coonan, Συλλογή τόμος 1980/II, σ. 77, σκέψεις 12 και 13· προπαρατεθείσα, Vigier· της 25ης Φεβρουαρίου 1986, 254/84, De Jong, Συλλογή 1986, σ. 671, σκέψεις 14 και 15· της 25ης Φεβρουαρίου 1986, 284/84, Spruyt, Συλλογή 1986, σ. 685, σκέψεις 18 και 19· της 24ης Σεπτεμβρίου 1987, 43/86, Rijke, Συλλογή 1987, σ. 3611, σκέψεις 13 και 14· της 28ης Φεβρουαρίου 1989, 29/88, Schmitt, Συλλογή 1989, σ. 581· της 18ης Μαΐου 1989, 368/87, Troiani, Συλλογή 1989, σ. 1233, σκέψεις 15, 16 και 17) για να καταλήξει ότι το άρθρο 9, παράγραφος 2, έχει επαρκώς αποσαφηνιστεί κατά πάγια νομολογία, κατά την οποία (α) κάθε εθνική νομοθεσία καθορίζει τις προϋποθέσεις υπαγωγής στα διάφορα εθνικά συστήματα και (β) το ότι ένα πρόσωπο εργάστηκε εντός κράτους μέλους και συμπλήρωσε εκεί περιόδους υποχρεωτικής ασφαλίσεως δεν του παρέχει το δικαίωμα υπαγωγής σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως άλλου κράτους μέλους όπου δεν έχει ποτέ εργαστεί. Ειδικότερα, η Επιτροπή επικαλείται την προπαρατεθείσα απόφαση Vigier, δεδομένης της ομοιότητας με την προκειμένη περίπτωση όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά, και παραθέτει σκέψη 20:

«το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν επιβάλλει σε ένα φορέα κοινωνικής ασφαλίσεως κράτους μέλους την υποχρέωση να λαμβάνει υπόψη τις περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, όταν ο ενδιαφερόμενος εργαζόμενος δεν έχει ποτέ καταβάλει εντός του πρώτου κράτους μέλους την παροχή που απαιτείται κατά νόμο για να αποκτήσει την ιδιότητα του ασφαλισμένου, βάσει της νομοθεσίας αυτού του κράτους μέλους».

Η Επιτροπή προσθέτει ότι η απόφαση Troiani, πλέον πρόσφατη, έχει το ίδιο περιεχόμενο, παρά τη λίγο διαφορετική διατύπωση:

«(...) το άρθρο 9 του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι η προϋπόθεση υπαγωγής σε σύστημα υποχρεωτικής ασφαλίσεως σε ένα κράτος μέλος, η οποία κατά τη νομοθεσία του κράτους αυτού πρέπει να συντρέχει κατά τον χρόνο της υποβολής αιτήσεως για την αναδρομική καταβολή εισφορών σε προαιρετικό σύστημα ασφαλίσεως γήρατος, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πληρούται, εφόσον ο αιτών υπάγεται κατά τον χρόνο της υποβολής της αιτήσεως σε σύστημα υποχρεωτικής ασφαλίσεως άλλου κράτους μέλους».

Η Επιτροπή διατυπώνει εν συνεχεία ορισμένες παρατηρήσεις σχετικά με τα σχόλια του αιτούντος δικαστηρίου όσον αφορά τον ιδιαίτερα συσταλτικό χαρακτήρα που

παρουσιάζει η κατεύθυνση που έχει λάβει η νομολογία αυτή.

Όσον αφορά *την προσεχή κατάργηση όλων των εμποδίων της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό των κρατών μελών και το γεγονός ότι έχουν παρέλθει δέκα έτη από της εκδόσεως της αποφάσεως Vigier*, η Επιτροπή παραδέχεται την ύπαρξη ενός νέου νομικού πλαισίου. Συναφώς, μνημονεύει το άρθρο 8-Α, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης (την εγκαθίδρυση, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1992, μιας εσωτερικής αγοράς περιλαμβάνουσας ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίον εξασφαλίζεται, μεταξύ άλλων, η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων), τις τρεις οδηγίες που προβλέπουν ένα γενικευμένο δικαίωμα διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών για τα πρόσωπα που προέρχονται από κράτος μέλος (90/364/ΕΟΚ του Συμβουλίου, 90/365/ΕΟΚ του Συμβουλίου, 90/366/ΕΟΚ του Συμβουλίου, όλες της 28ης Ιουνίου 2990, ΕΕ L 180 της 13ης Ιουλίου 1990, σ. 26, 28 και 30), τον «κοινοτικό χάρτη των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων» που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Στρασβούργου, στις 9 Δεκεμβρίου 1989, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 117 της Συνθήκης ΕΟΚ, ο οποίος υπενθυμίζει, στο σημείο 10, πρώτο εδάφιο, τη σπουδαιότητα του δικαιώματος κάθε ευρωπαίου εργαζομένου επί μιας «προσήκουσας κοινωνικής προστασίας», τέλος, την πρόταση της Επιτροπής που αποσκοπεί στην επέκταση του πεδίου εφαρμογής των κανονισμών 1408/71 και 574/72 σε όλα τα πρόσωπα που είναι ασφαλισμένα στα διάφορα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως (ΕΕ C 46 της 22ας Φεβρουαρίου 1992).

Η Επιτροπή ωστόσο θεωρεί ότι το νέο αυτό πλαίσιο ουδεμία αλλαγή έχει επιφέρει όσον αφορά τις νομικές βάσεις και τις θεμελιώδεις αρχές του συντονισμού των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως, σε σχέση με το νομικό καθεστώς που χρησίμευσε ως βάση στην προπαρατεθείσα νομολογία του Δικαστηρίου.

Όσον αφορά την *ενδεχόμενη παραβίαση των αρχών της Συνθήκης που διέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας και την κοινωνική τους ασφάλιση*, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η ερμηνεία την οποία δίδει το Δικαστήριο ως προς τον κανονισμό 1408/71, μεταξύ άλλων, με την απόφαση της 15ης Ιουλίου 1964 (100/63, Van den Veen, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 1173, σκέψη II-1), η οποία επιβεβαιώθηκε με τις αποφάσεις της 13ης Ιουλίου 1966 (4/66, Hagenbeek, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 461), της 5ης Ιουλίου 1967 (1/67, Ciecheiski, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 531) και της 28ης Μαΐου 1974 (191/73, Niemann, Συλλογή τόμος 1974, σ. 307), είναι σύμφωνη με το πνεύμα των άρθρων 48 επ. της Συνθήκης. Από τη νομολογία αυτή η Επιτροπή συνάγει ότι από το άρθρο 51 της Συνθήκης προκύπτει ότι ένας διακινούμενος εργαζόμενος, ο οποίος έχει εργαστεί εντός περισσοτέρων κρατών μελών, ουδέποτε μπορεί να απολέσει το δικαίωμα επί των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως, εφόσον οι περίοδοι ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν υπό διαφορετικά εθνικά συστήματα πρέπει να συνυπολογίζονται σα να είχαν πραγματοποιηθεί εντός ενός και μόνον κράτους. Από αυτό συμπεραίνει ότι, όχι μόνο οι κανόνες του συνυπολογισμού ουδέποτε μπορούν να παραγάγουν δυσμενή αποτελέσματα σε σχέση με την κατάσταση στην οποία θα βρισκόταν ο εργαζόμενος εντός κράτους μέλους χωρίς τον συνυπολογισμό, αλλά και το αντίστροφο πρέπει να αληθεύει επίσης: δεν μπορούν να αναγνωριστούν στον διακινούμενο εργαζόμενο, μέσω του συνυπολογισμού, πλεονεκτήματα ανώτερα από αυτά τα οποία του είχαν παρασχεθεί δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους αναφοράς (η Επιτροπή παραθέτει συναφώς την προπαρατεθείσα απόφαση Niemann, σκέψεις 5 έως 7).

Η Επιτροπή παρατηρεί ότι το Δικαστήριο κάνει πάντοτε μνεία ενός καθορισμένου εθνικού συστήματος και όχι ενός γενικού «κοινοτικού συστήματος» διότι «οι κανονισμοί αυτοί δεν θεσπίζουν κοινό σύστημα κοινωνικής

ασφαλίσεως, αλλά επιτρέπουν την ύπαρξη διαφορετικών συστημάτων που δημιουργούν διαφορετικές απαιτήσεις έναντι των διαφόρων οργανισμών, κατά των οποίων ο δικαιούχος έχει άμεσα δικαιώματα είτε δυνάμει μόνο του εσωτερικού δικαίου, είτε δυνάμει του εσωτερικού δικαίου συμπληρουμένου εν ανάγκη από το κοινοτικό δίκαιο» (απόφαση της 6ης Μαρτίου 1979, 100/78, Rossi, Συλλογή τόμος 1979/Ι, σ. 451, σκέψη 13, επιβεβαιωθείσα με τις αποφάσεις της 12ης Ιουνίου 1980, 733/79, Laterza, Συλλογή τόμος 1980/ΙΙ, σ. 291, σκέψη 8· της 9ης Ιουλίου 1980, 807/79, Gravina, Συλλογή τόμος 1980/ΙΙ, σ. 449, σκέψη 7· της 11ης Μαρτίου 1983, 232/82, Baccini II, Συλλογή 1983, σ. 583, σκέψη 17). Η Επιτροπή παρατηρεί επιπλέον ότι μόνες οι εθνικές νομοθεσίες παρέχουν τον νομικό τίτλο που δίνει τη δυνατότητα χορηγήσεως των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως και ότι η υπαγωγή αποτελεί προϋπόθεση sine qua non για να μπορούν να καταβληθούν οι παροχές αυτές (συναφώς, παραθέτει την απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 1986, 41/86, Pinna, Συλλογή 1986, σ. 1, σκέψεις 20 και 21, και την απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 1991, C-186/90, Durighello, Συλλογή 1991, σ. I-5773, σκέψεις 14 και 15). Στην προκειμένη όμως περίπτωση η C. Baglieri ουδέποτε υπήχθη σε ιταλικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως: δεν πληροί συνεπώς την απαιτούμενη προϋπόθεση για την εφαρμογή του κοινοτικού κανόνα του συνυπολογισμού.

Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η ενδιαφερομένη δεν μπορεί να θεραπεύσει την αδυναμία αποκτήσεως αυτού που επιδιώκει βάσει της ερμηνείας του άρθρου 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, επικαλούμενη τα άρθρα 48, 51 και 118 της Συνθήκης, όπως φαίνεται να προτείνει η διάταξη περί παραπομπής. Η Επιτροπή στηρίζει την άποψη αυτή με τρία επιχειρήματα: καταρχάς, το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 αποτελεί την ειδική ρύθμιση (lex specialis) επί του θέματος· εν συνεχεία, θεωρεί ότι η ύπαρξη μιας αυτοτελούς νομικής βάσεως δεν συμβιβάζεται με την προπαρατεθείσα απόφαση Rossi, κατά την οποία δεν υφίσταται κοινό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, αλλά «*διαφορετικά* συστήματα που δημιουργούν *διαφορετικές* απαιτήσεις έναντι *διαφόρων* οργανισμών»· τέλος, στην προπαρατεθείσα απόφαση Troiani, το Δικαστήριο κατέληξε ότι εναπόκειται στο κράτος μέλος ο καθορισμός των προϋποθέσεων υπαγωγής σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, υπό τον όρο ότι δεν εισάγεται διάκριση λόγω ιθαγενείας.

Όσον αφορά *τις ενδεχόμενες περιπτώσεις δυσμενούς μεταχειρίσεως μεταξύ των διακινουμένων εργαζομένων, ανάλογα με το κράτος μέλος ή το τρίτο κράτος όπου εργάζονται*, η Επιτροπή παρατηρεί ότι ο ιταλικός νόμος 398, της 3ης Οκτωβρίου 1987, προβλέπει ένα ειδικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως που αφορά τους εργαζομένους που έχουν διακινηθεί προς τρίτες χώρες, το οποίο δεν έχει σημασία στην προκειμένη περίπτωση. Εξετάζει την περίπτωση όπου ένας Ιταλός εργαζόμενος στη Γερμανία μπορεί ενδεχομένως να βρίσκεται σε κατάσταση λιγότερο ευνοϊκή απ' ό,τι ένας άλλος εργαζόμενος σε μια τρίτη χώρα με την οποία η Ιταλία δεν έχει συνάψει διμερή συμφωνία, αλλά τονίζει ότι η κατάσταση αυτή δεν αφορά το κοινοτικό δίκαιο.

Τέλος, η Επιτροπή, θεωρώντας ότι εξακολουθεί να ισχύει η ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 2, την οποία έδωσε το Δικαστήριο, προτείνει να δοθεί στο Corte Suprema di Cassazione η ακόλουθη απάντηση:

«Το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, έχει την έννοια ότι η προϋπόθεση υπαγωγής σε σύστημα υποχρεωτικής κοινωνικής ασφαλίσεως εντός κράτους μέλους — προϋπόθεση η οποία, κατά τη νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους, πρέπει να πληρούται αναγκαίως κατά τον χρόνο που ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει

αίτηση για να του επιτραπεί η καταβολή προαιρετικών εισφορών για την ασφάλιση αναπηρίας — δεν μπορεί να θεωρείται ότι πληρούται, αν ο αιτών δεν μπορεί να επικαλεστεί καμία περίοδο καταβολής υποχρεωτικών εισφορών ικανή να του προσδώσει την ιδιότητα του ασφαλισμένου σύμφωνα με την κοινωνικοασφαλιστική νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους, έχοντας στο παρελθόν συμπληρώσει μία μόνη περίοδο απασχολήσεως εντός άλλου κράτους μέλους, όπου μπορεί να επικαλεστεί μια περίοδο καταβολής υποχρεωτικών εισφορών ίση προς τα έτη εργασίας τα οποία έχει πραγματοποιήσει.»

2. Το INPS παρατηρεί ότι το άρθρο 9, παράγραφος 2, ερμηνεύεται παγίως από το Corte di Cassazione υπό την έννοια ότι η διάταξη αυτή λαμβάνει υπόψη τις συμπληρωθείσες περιόδους για τον συνυπολογισμό και προσθέτει ότι και το Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει τη διάταξη αυτή κατά την ίδια έννοια (προπαρατεθείσα απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 1981, Vigier). Το INPS φρονεί ότι η νομολογία αυτή είναι δικαιολογημένη, διότι η εν λόγω διάταξη προβλέπει τον συνυπολογισμό των περιόδων ασφαλίσεως μόνον προκειμένου να πληρωθούν οι προϋποθέσεις που απαιτούνται από τις εθνικές νομοθεσίες. Στην προκειμένη όμως περίπτωση δεν υφίσταται η καταβολή ασφαλιστικών εισφορών στο ιταλικό σύστημα.

Κατά το INPS, η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται εξάλλου από το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, το οποίο επιτρέπει τον συνυπολογισμό των περιόδων ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν στην αλλοδαπή και των πλασματικών εισφορών λογίζονται ως καταβεβλημένες στην Ιταλία κατά τη στρατιωτική θητεία. Η διάταξη αυτή ορίζει:

«ο εργαζόμενος που καλείται να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία ή καλείται εκ νέου για την εκτέλεση στρατιωτικής υπηρεσίας σε ένα κράτος μέλος διατηρεί την ιδιότητα του εργαζομένου και υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους αυτού· αν η υπαγωγή στη νομοθεσία αυτή εξαρτάται από την πραγματοποίηση ασφαλιστικών περιόδων προ της κατατάξεώς του ή μετά την απόλυσή του από τον στρατό, οι περίοδοι ασφαλίσεως που επραγματοποιήθησαν [συμπληρώθηκαν] δυνάμει της νομοθεσίας κάθε άλλου κράτους μέλους θεωρούνται, κατά το αναγκαίο μέτρο, ως περίοδοι ασφαλίσεως που επραγματοποιήθησαν [συμπληρώθηκαν] υπό τη νομοθεσία του πρώτου κράτους (...)».

Το INPS ισχυρίζεται ότι η εν λόγω διάταξη αποτελεί εξαίρεση στο κοινοτικό σύστημα, η οποία δικαιολογείται λόγω της ειδικής φύσεως των σχετικών πλασματικών εισφορών. Κατέστη αναγκαία προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα, π.χ., να αναγνωριστούν πλασματικές εισφορές στην Ιταλία σε πρόσωπα τα οποία δεν διέθεταν την ιδιότητα του υποχρεωτικώς ασφαλισμένου και είχαν συμπληρώσει περίοδο στρατιωτικής θητείας. Η εξαίρεση αυτή επιβεβαιώνει τον κανόνα του συστήματος: αυτό στηρίζεται στις απαιτούμενες από τις εθνικές νομοθεσίες προϋποθέσεις.

Το INPS παρατηρεί ότι μόνον ορισμένες διατάξεις περιλαμβανόμενες στις συμφωνίες που έχει συνάψει η Ιταλία με τη Σουηδία, την Ελβετία και το Λιχτενστάιν επιτρέπουν την καταβολή προαιρετικών εισφορών στην Ιταλία βάσει των εισφορών και μόνον που έχουν καταβληθεί στις χώρες αυτές.

Όσον αφορά το ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο ως προς το αν η ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 2, μπορεί να εξακολουθεί να ισχύει «ενόψει των προσεχών σταδίων τα οποία η Κοινότητα καλείται να πραγματώσει και ιδίως της προσεχούς καταργήσεως κάθε περιορισμού της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων εντός των κρατών μελών», το INPS παρατηρεί ότι πρόκειται για ένα πρόβλημα «de lege ferenda» το οποίο δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια να αποδοθεί στην εν λόγω διάταξη σημασία διαφορετική από αυτή την οποία έχει. Το INPS φρονεί ότι υφίσταται, επιπλέον, αντί-

φαση μεταξύ της απόψεως την οποία υποστήριξε το Corte di Cassazione στην απόφασή του 2033/88, στην οποία έκρινε το άρθρο 9, παράγραφος 2, ως σαφή διάταξη, και της απόψεως την οποία υποστηρίζει τώρα και με την οποία συνιστά μια διαφορετική ερμηνεία: τελικώς η διάταξη αυτή θα καταλήξει να λέει πράγματα διαφορετικά από αυτά που όντως λέγει και τα οποία κρίθηκαν σαφή από το Corte di Cassazione.

Όσον αφορά την παρατήρηση του αιτούντος δικαστηρίου ότι μια διασταλτική ερμηνεία θα αντιστοιχούσε στο γράμμα και στο πνεύμα των διατάξεων του ιταλικού νόμου 398 της 3ης Οκτωβρίου 1987, το INPS τονίζει ότι πρόκειται για νόμο που έχει εφαρμογή στους Ιταλούς εργαζομένους που ασκούν δραστηριότητα εντός μη κοινοτικών χωρών, με τις οποίες δεν υφίστανται συμφωνίες, και ότι η διάταξη που προβλέπει τα κριτήρια καθορισμού και καταβολής των εισφορών θεσπίστηκε προκειμένου να απαλλάξει τον εργοδότη από το βάρος μιας διπλής εισφοράς. Εξάλλου, το INPS αμφιβάλλει αν το ιταλικό κράτος θα ενέκρινε και σήμερα τον νόμο αυτό.

Το INPS καταλήγει ζητώντας από το Δικαστήριο να αποφανθεί ότι το άρθρο 9, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια «ότι λαμβάνει υπόψη τις περιόδους απασχολήσεως που συμπληρώθηκαν εντός διαφόρων κρατών μελών "για τον συνυπολογισμό", αλλ' όχι προκειμένου να θεωρηθεί ένας εργαζόμενος ως υποχρεωτικώς ασφαλισμένος στην Ιταλία, όπου ζητεί την προαιρετική συνέχιση της ασφαλίσεως, για τις περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν εντός άλλου κράτους μέλους, συνεπαγομένου ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 5 του νόμου 218 της 4ης Απριλίου 1952 και του άρθρου 11 του νόμου 1338 της 12ης Αυγούστου 1962, όπως συμπληρώθηκαν και τροποποιήθηκαν μεταγενεστέρως, ότι οι υποχρεωτικές εισφορές και μόνον που καταβλήθηκαν από την C. Baglieri στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη προκειμένου να υπαχθεί αυτή στο σύστημα της προαιρετικής συνεχίσεως της ασφαλίσεως στην Ιταλία».

J. C. Moitinho de Almeida

εισηγητής δικαστής